

İntihar Haberlerinde Etik Sorunlar: Siyanürle İntihar Haberlerine İlişkin Bir Araştırma

Ethical Issues in Suicide News: A Research on Suicide News With Cyanide

Murad KARADUMAN^{1,2}, Elif Pınar ACIYAN³

Öz

Kitle iletişim araçları temel olarak halkı bilgilendirmek, eğlendirmek, egemen değer ve inançları pekiştirmek gibi işlevlere sahiptir. Medya, topluma bilgi aktarırken etik ilkeleri gözetmeli; doğru, açık, güvenilir ve şeffaf olmalıdır. Medyada yer alan bazı konular; özellikle intihar, cinayet, tecavüz, doğal felaketler ve toplumsal olaylar haberleştirilirken daha dikkatli ve özenli olunmalıdır. Öte yandan internetle birlikte bu haberlerin daha hızlı, daha etkin ve daha yaygın biçimde dolaşıma sokulması etik kodların önemini daha da arttırmıştır.

Bu çalışma, intihar haberlerinin sunumundaki haber dili ve söylem pratiklerinde etik sorunları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada, intihar haberleriyle ilgili belirlenen etik standartlar açıklanmış, Türkiye’de yaşanan siyanüre bağlı intihar vakalarını medyanın haberleştirme biçimi incelenmiştir. Eleştirel söylem analizi yönteminin kullanıldığı çalışma, 5 Şubat 2018 – 5 Şubat 2020 tarihleri aralığında, siyanüre bağlı intihar vakalarının yoğun yaşandığı zaman aralığını kapsamaktadır. Araştırmada Hürriyet, Türkiye ve Sözcü gazetelerinin internet sitelerinde yer alan siyanüre bağlı intihar haberleri incelenmiştir. Farklı sahiplik yapısı ve yayın politikasına sahip üç gazetenin bu haberleri kendi ideolojik bakışları çerçevesinde haberleştirdiği belirlenmiştir. Yine analiz sonucunda üç gazetenin de siyanürle intihar vakalarını haberleştirirken etik ilkeleri yeterince gözetmedikleri bulgulanmış, bu durumun toplumsal sorun teşkil edebileceğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İntihar Haberleri, Medya, Gazetecilik, Etik

Abstract

Mass media mainly have such functions as informing the public, entertaining them, consolidating dominant values and beliefs. Media should observe the ethical principles, and be accurate, clear, reliable and transparent while communicating information to public. Some issues in the media; especially suicide, murder, rape, natural disasters and social events should be more careful and attentive when reporting. On the other hand, the more rapid, effective and extensive way of releasing these news into circulation through Internet has increased the importance of ethical codes.

This study aims to identify ethical issues in News language and discourse practices in suicide News. In the study, the ethical standards established in relation to suicide News were explained and the way the media handled cyanide-related suicide cases in Turkey was examined. The study, in which the critical discourse analysis method was used, covers the period between February 05, 2018 and February 05, 2020; when suicide cases due to cyanide were more common. It examines the cyanide-related suicide news on the websites of Hürriyet, Türkiye and Sözcü Newspapers in terms of ethics through critical discourse analysis method. It covers the period when cyanide-related suicide cases increased, which is February 05, 2018 – February 05, 2020. It has been determined that three newspapers with different ownership structure and publication policy report these news’ within the framework of their ideological views. As a result of the analysis, it was found that all three newspapers reported cases of cyanide suicide without regard to ethical principles, and it was emphasized that this may pose social problems.

Keywords: Suicide News, Media, Journalism, Ethics

Araştırma Makalesi (Research Article)

Gönderim Tarihi (Received): 31.08.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 15.12.2021

Atıf (Cite as): KARADUMAN, M. & ACIYAN, E. P. (2021).

İntihar Haberlerinde Etik Sorunlar: Siyanürle İntihar Haberlerine İlişkin Bir Araştırma. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 36, s. 521-541, DOI:10.311237/akil. 989323.

1 Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, mkaraduman@gmail.com, 0000-0002-6700-8547.

2 Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

3 Yök 100/2000 Doktora Bursiyeri, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Anabilim Dalı, elifaciyan@gmail.com, 0000-0002-2162-5830.

Giriş

Kitle iletişim araçları geçmişten günümüze başta haberleşme ve iletişim olmak üzere birçok işleve sahip olmuş ve teknolojinin gelişimiyle birlikte etkilerini arttırmıştır. Kitle iletişim araçlarının bilgi verme ve kamuoyunu yaşanan olaylardan bilgilendirme özelliği önce gazetelerle sağlanmış, daha sonra radyo ve televizyon yayıncılığıyla devam etmiş, internetin ortaya çıkmasıyla birlikte ise internet gazeteleri ve sosyal medya gibi mecralar ön plana çıkmıştır. Schiller'e göre (aktaran Yaylagül, 2016, s. 165) medya sadece ekonomik işlevli değil aynı zamanda ideolojik bir araçtır. Toplumunu manipüle ederek zihinleri yönlendirmektedir. Medyada yer alan haberler de toplumu etkileyerek toplumda sansasyona neden olabilmektedir. Özellikle ölüm, cinayet, intihar gibi hassas olaylar medyada dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır.

İntihar olaylarında medyanın tutumu ve olayı ele alış biçimi gerek söylemsel etkiler açısından gerekse de etik sınırlılıklar açısından önemlidir. Palabıyıköğlü'na göre (1994, s. 277) medyanın intihar haberlerini veriş tarzı, intihar davranışını etkileyen faktör olabilir ve uyarıcı niteliği taşıyabilir. İntiharı önleme yaklaşımlarına bakıldığında, intihar davranışlarına ilişkin yapılan haberlerin etik sınırlar dahilinde yapılması intihar oranlarında düzenleyici bir faktör olabileceğini göstermektedir (Mann vd., 2005, s. 2070). Bu açıdan medya, intihar haberlerini aktarırken insanları etkileyecek söylemlerden kaçınmalı ve etik sınırlarını korumalıdır. Zaman içinde bu etik standartlara uymada bazı olumlu gelişmeler olsa da halen birçok ihlal ve sorun göze çarpmaktadır.

Bu çalışmada medyada yer alan siyanüre bağlı intihar haberleri, etik ilkeler bağlamında incelenmiştir. Medya ve intihar davranışları arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalar, onlarca yıldır geniş çapta araştırılmış ve halen yapılan çalışmalarla uygunluk elde edilememiştir. Araştırmaların çoğu, medyanın intihar davranışını etkileyen sosyo-çevresel faktörlerden yalnızca biri olduğuna ve etkisinin belki de diğer psikososyal risk faktörlerine göre daha az olduğuna değinmektedir (Velting and Gould, 1997, s. 100). Ancak bu durum medyanın etik sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu çalışmanın amacı, gazetelerde yer alan siyanürle intihar haberlerinde haber dili, söylem ve kullanılan görsellerdeki etik ihlalleri tespit etmek; ayrıca farklı yayın politikasına sahip gazetelerin intihar olaylarını haberleştirme biçimlerini incelemektir. Çalışmada gazetecilik, haber ve etik konularındaki literatür temel alınırken; David Phillips'in intiharın yarattığı taklit etkisini ele aldığı Werther Etkisi Teorisi (1974) ve Durkheim'in (2014) intihar çalışmalarına da değinilmiştir. Araştırmada, haber söylemlerine ait bulguların verilerin değerlendirilmesi betimsel olarak yapılmıştır. Çalışmada sahiplik yapısı ve haber yayıncılığı politikaları birbirinden farklı olmaları gerekçesiyle örneklem olarak Hürriyet, Sözcü ve Türkiye gazetelerinin internet siteleri seçilmiş, inceleme periyodu olarak siyanürle intihar vakalarının gerçekleştiği 5 Şubat 2018 – 5 Şubat 2020 tarihleri belirlenmiştir. Gazetelerin haber dili ve söylemleri Teun van Dijk'ın temel kavramları çerçevesinde eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. İncelenen haberlerde tespit edilen etik sorunlar, gazetelerin siyanüre bağlı intihar olaylarını haberleştirirken uyguladığı yayın politikaları odağında analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma, siyanür intiharı vakalarında medyanın haber dili ve söylemine odaklanmış; medya söylemlerinin yol açabileceği etik sorunları önlemek adına çözümler sunmayı amaç edinmiştir. Bu noktada çalışma, hem intihar haberlerinde etik sorunlara ilişkin literatüre katkı sağlaması, hem farklı yayın politikasına sahip gazetelerin intihar olaylarını ele alış biçimlerini ortaya koyması, hem de medyanın intihar vakalarında oluşabilecek toplumsal etkisine dikkat çekmek adına öneriler sunması bakımından önem taşımaktadır.

1. Haber ve Etik

Etik sözcüğü, köken olarak Yunanca'daki ethos sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük, alışkanlık, töre, görenek anlamlarını taşıdığı gibi erdemli davranışlar gösteren kişileri de nitelendirir. Gazetecilik alanında ise "gazetecilik ahlakı, meslek ilkeleri, davranış kodları, gazetecilik deontolojisi ve gazetecilik etik kuralları gibi adlarla anılan kodlar, mesleği düzenleyen davranış kurallarına işaret etmektedir. Gazetecilik etiği, hem uyulması gereken kuralları hem de gazetecilik ahlak kurallarının incelenmesini kapsamaktadır" (Uzun, 2007, s. 12). "Etik ilkelerin amacı, gazetecilik mesleğinin güvenilirliğini güvence altına almaya çalışmak ya da başka bir anlatımla gazeteciliği daha saygın, onurlu, güvenilir bir profesyonel meslek haline getirmektir" (İrvan, 2005, s. 65).

İnsanların en temel duygusu olan merak, geçmişten günümüze kadar insanların bilgi alışverişinde bulunup iletişimsel sürece katkı sağlamalarını kolaylaştırmıştır. Kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması ile bu merak duygusu artık belirli bir bölgedeki insanlarla olan paylaşımların ötesine geçerek, ulusal düzeyde hatta uluslararası düzeyde bilgi paylaşımlarını olanaklı hale getirmiştir. Bilginin dolaşımını sağlayan en önemli haber kaynaklarından biri de gazetelerdir. Gazetelerin bu bilgi akışını sağlarken haberleri belirli aşamalardan geçirmeleri gerekmektedir. Hangi olayların haber olup olmayacağı haber editörleri tarafından belirlenmektedir. Muhabirler ise karşılaştıkları olayların ne ölçüde haber değeri taşıdığını hızlıca anlayabilen, karşılaştıkları binlerce olay arasından yeni, gerçek, önemli ve ilginç olanları seçmeye ve bunları habere dönüştürmeye eğilimlidirler. Daha önce duyulmuş, yayılmış bir bilgi haber değerini kaybeder. Yeni olmak yanında olayın haberin tüketicisi olan kitle için bir anlam ifade etmesi, insanların hayatı açısından bir önemi olması gerekir (Şeker, 2003, s. 15).

Haberlerin üretim aşamasında gazetecilerin meslek etik kurallarına uyum sağlamaları çok önemlidir. Gazetecinin haber üretim sürecinde göz önünde bulundurması gereken etik kodlardan biri gerçekliktir. Gerçeklik, haberde yer alan içeriğin haber verildiği sırada olayla ilgili duruma uygunluğu anlamına gelmektedir (Aslan, 2002, s. 61). Haber etiğinin en temel unsuru doğru bilgi ve gerçeğe uygunluk niteliğidir. Bu bağlamda haberde nesnellik olgusundan da söz edilebilmektedir. Ayrımcılık gütmeyen, olguyu olduğu gibi aktarma işlevi haber etiğinin başlıca ilkesi olarak görülebilmektedir. Haber etiğinin içerdiği diğer ilkeler ise şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Doğru haberi başkalarına zarar vermeden vermek,
- Haberi oluştururken kişilik haklarına saygılı davranmak
- Özel hayata saygılı davranmak,
- Toplumun değerlerini gözetmek.

Hubb Evers (2010, s. 51), haber ve etik konusuna özellikle basının topluma olan sorumlulukları çerçevesinden bakmış, bu sorumlulukları beş koşul altında toplamıştır.

- Basın günlük haberlerde halkın anlayacağı, açıklayıcı bir dil kullanmalı, doğru ve güvenilir bilgiler vermeli, nesnellik unsurunu gözetmelidir.
- Basın taraflı bilgiler vermekten kaçınmalı, her görüşe ve eleştirilere yer vermelidir. Tüm bunları yaparken yararlandığı haber kaynaklarını belirtmelidir.
- Basın toplumu oluşturan bütün kesimleri temsil etmelidir.
- Medya, toplumun değerlerini gözetmek konusunda sorumlu olmalıdır.
- Basın, halkın olabildiğince kapsamlı ve çok yönlü haber almasını sağlamalıdır.

Haber ve etik konusunda basına düşen sorumluluk, tüm basın çalışanları tarafından sağlanmalı,

toplumu gözetecek bir dil ve açıklıkla sunulmalıdır. Medyadaki her haberin ele alınış biçimi aynı olmamalıdır. Bazı haberler toplumu derinden etkileyebilir ve olumsuz olayların yaşanmasına sebep olabilir. Bu durumların önüne geçilmesi için özellikle intihar, cinayet, taciz, tecavüz ve çocuklarla ilgili konular hassaslıkla ele alınmalıdır.

1.1. İntihar Haberlerinde Etik Standartlar ve İlkeler

İntihar kelimesi köken olarak Latince'den türetilmiş ve bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2020). İntihar üzerine geçmişten günümüze birçok çalışma yapılmıştır. Çalışmaların birçoğu intihara neden olan etkenleri araştırmak üzerineyken bir kısmı da intiharın psikolojik, sosyolojik boyutlarını ele almaktadır. İntihar üzerine çalışmalar yapan Durkheim'a göre (Phillips, 1974, s. 340), intihar davranışın birçok sebebi olabilir fakat bu sebepler arasında taklit bulunmamaktadır. Ona göre medyada yer alan tanınmış bir kişinin intiharı, taklit davranışına sebep olmamaktadır. Durkheim'a göre (2014, s. 173) intihar vakalarındaki artış bireylerin mutsuzluklarıyla ilgili değildir. Aile ilişkileri, ekonomik krizler ve din gibi faktörler, intihar davranışını etkileyebilirler. Bu doğrultuda Durkheim, intihar türlerini; Bencil (Egoistic), Elcil (Altruist), Kuralsızlık (Anomik) olarak üç grupta toplamaktadır.

Durkheim'ın aksine Phillips 1974 yılında "Werther Etkisi" kavramını ortaya atmıştır. Goethe'nin Genç Werther'in anıları adlı romanının sonunda kahramanının intiharıyla, taklitçi bir dalga yarattığını belirten Phillips, 1774'te romanın yayınlanmasından sonra intihar vakalarının arttığını söylemiştir. Phillips'e göre intihar vakalarında taklit davranışı, önemli bir rol oynamaktadır.

Prof. Dr. Süleyman İrvan, medyanın intihar ve taklit ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır: "Medyadan beklenen, haber çerçevesini aşacak biçimde intihar vakalarının dramatikleştirilmemesi, ölümün acılardan kurtuluş, son çare gibi sunulmaması, intihar yönteminin tarif edilmemesi, intiharı gösteren fotoğrafların yayınlanmamasıdır. İntihar yöntemi ayrıntılı biçimde anlatıldığı takdirde benzer vakaların arttığına, yani intiharların kopya edildiğine ilişkin çokça örnek mevcut." (Öz, 2021).

Medyanın intihar vakalarının artışı üzerindeki etkisini tartışan bir araştırma ise, Viyana metrosundaki intihar vakalarını ele almıştır. Sonneck, Etzersdorfer ve Nagel Kuess'in (1994, s. 453-457) yaptığı araştırma 1984 ve 1987 yılları arasında Viyana metrosunda yaşanan intihar vakalarını incelemektedir. Metroda intihar eden insanların haberlerinin basında yer alması bu tarz intihar vakalarının artmasına sebep olmuştur. Bunun üzerine 1987 yılında Viyana'da başlatılan kampanyayla altı ay intihar haberlerine yer verilmemiştir. Araştırmanın sonucunda medyada intihar haberlerinin yer almaması Viyana metrosunda yaşanan intihar vakalarını %80 oranda azaltmıştır. Urfa'da ise bir haber ajansı ise kentteki artan intihar vakalarına yönelik olarak 'Artık intihar haberi yazmak istemiyoruz' diyerek yayına bir günlüğüne ara verdi (Öztürk, 2021). Aslında Türkiye'de intihar vakaları ve medya ilişkisi özellikle 1985'ten sonra tartışılmaya başlanmıştır. İntihar vakalarında taklit etkisi Refia Palabıyıkoglu'nun (1994) çalışmaları ile gündeme gelmiştir. Medyada yer alan intihar haberlerinin verilmiş şekli ve tasviri insanları etki altında bırakarak davranışın pekişmesine, taklit edilmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle medya, intihar, cinayet, taciz gibi travmatik haberleri hassas bir şekilde ele alarak topluma etkisine dikkat etmeli ve taklit dalgasının yayılmasına fırsat vermemelidir. İntihar olaylarında; haber çerçevesini aşan, okuru etki altında bırakan, ölümü son çare gibi sunan yayın yapılmamalı, intihar olayının ayrıntılarından ve uygulanan yöntemin tarifinden kaçınılmalı, olayı gösteren fotoğraf yayımlanmamalıdır. (İrvan, 2019).

Tiraj, reyting ve tıklanma kaygısı, haberlerin medyada genellikle detaylarıyla ele alınmasına neden olabilmektedir. Özellikle internet ve sosyal medya aracılığıyla bu haberlerin hızlıca dolaşıma girmesi ve bu mecralarda ön planda yer alması, toplumun bu haberlere erişimini kolaylaştırmakta ve etkisini arttırmaktadır. Medyada bu tarz haberlerin yer alış biçimi toplum üzerinde etkiler yaratabilmektedir. Bu etkileri aza indirmek ve yok etmek için medya çalışanlarının dikkat etmesi gereken bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu bağlamda özellikle Dünya Sağlık Örgütü (WHO) medyada yer alan intihar haberlerinin sunumuna ilişkin etik ilkelerden söz edilebilir:

- Medya çalışanları intihar haberlerine yer verirken, bunu halkı etkileyecek şekilde yapmamalı bu konuda olumsuz sonuçlar yaratacak söylemlerden kaçınılmalıdır.
- İntiharı sansasyonelleştiren veya normalleştiren dilden kaçınılmalıdır.
- Dikkat çekici haber dilinden ve intihar olayının gereksiz tekrarından kaçınılmalıdır.
- Haber metninde intihara teşebbüs veya intihar yöntemi belirtilmemelidir.
- Haber başlıkları dikkatlice seçilmelidir.
- Fotoğraf ve video kullanılırken, intihar eden kişinin yakınlarını üzecek ve toplumu etkileyecek görüntülerden kaçınılmalı, intihar eden kişinin kimlik bilgileri açığa çıkarılmamalıdır.
- Toplum tarafından tanınmış kişilerin intihar haberleri verilirken özellikle dikkatli olunmalı toplumsal etkilere yol açılması önlenmelidir.
- İntihar haberleri verilirken aynı zamanda böyle bir durumda yardım istenebilecek kurumlarla ilgili (adres, telefon vs) bilgiler bulunmalıdır (World Health Organization, 2008, s. 3).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınladığı etik ilkeleri göz önüne alındığında, Türkiye'de etik ilkelerin habercilik bağlamında yeterince uygulanmadığı ve özellikle intihar, cinayet içerikli haberlerin sansasyonel bir biçimde sunulduğu görülmektedir. Bunun nedeni haberin daha fazla okunmasını / izlenmesini sağlamak ve okuyucunun dikkatini çekmektir. Haberlerin etik ilkelere yeterince uyulmadan yazılması, Türkiye'de de bununla ilgili bazı yasal sınırlılıklar getirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Türkiye'de Basın Kanunu'nda Madde 20'ye göre intihar olayları üzerine haber verme sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu fiile özendirebilecek nitelikte yazı ve resim yayımlamak suçtur (Basın Kanunu, 2004).

Etik bağlamda da birçok standart ve sınırlama bulunmaktadır. Türkiye Basın Konseyi Meslek İlkeleri'ne göre "intihar olayları hakkında haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak nitelikte ve genişlikte yayınlar yapılmamalıdır. Olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayınlanmamalıdır" (Türkiye Basın Konseyi Meslek İlkeleri, t.y.). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları da intihar haberlerine yönelik benzer konuları ele almıştır. İletişim Başkanlığı ise intihar haberlerinde dikkat edilecek hususlarla ilgili 13 maddelik bir yazı yayınlayarak, bu araştırmanın konusunu oluşturan artan intihar vakalarının haberleştirilmesinde etik kuralların altını çizmiştir. Özellikle intihar haberlerinin sunumunda okuyucuyu yönlendiren metinlerden, intihar yöntemini açıklayan haberlerden, intihar davranışının dramatize sunumundan kaçınılması gerektiği vurgulanmıştır.

Medyanın haber üretiminde kullandığı dil, cümle yapısı hatta noktalama işaretleri bile önem taşıyabilmektedir. Medya çalışanlarının özellikle toplumsal olaylar, doğal afet ve felaketler, intihar, cinayet gibi konularda bu unsurlara dikkat etmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde etik sınırların dışına çıkılarak üretilen bu tür haberlerin etkileri toplumda bu gibi olayların etkisini artırabilir, olumsuz sonuçlar doğurabilir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, Türkiye’de yaşanan siyanüre bağlı intiharlarının gazetelerde nasıl haberleştirildiği ve intihar haberlerinin yazılı basındaki temsilleri habercilik etik ilkeleri çerçevesinde irdelenmiştir. Çalışmada yanıt aranacak sorular ise şu şekildedir:

- Ele alınan gazetelerin intihar haberlerini sunuş biçimi, dili ve anlatısı medyanın etik ilkeleri ile uyumlu mu?
- İntihar haberlerinde gazetecilerin haber yazımı ile kullanılan fotoğraf ve videolarda hangi etik sorunlar tespit edilmiştir?
- Farklı sahiplik yapısına ve farklı okur profiline sahip gazetelerin intihar vakalarını haberleştirmede ne gibi benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır?

Çalışmanın evrenini ise Türkiye’de yayın yapan gazeteler oluşturmaktadır. Bu gazeteler arasından sahiplik yapısı ve haber yayıncılığı politikaları birbirinden farklı olmaları gerekçesiyle örneklem olarak Hürriyet, Türkiye ve Sözcü gazetelerinin internet sitelerinde yer alan siyanürle intihar vakalarının haberleri seçilmiştir. Haberler ‘siyanür’ etiketi ile aranarak sınırlandırılmıştır. Çalışmada siyanürle gerçekleştirilen intiharların haberleri incelenmiştir. Haber dili ve söylemlerinin incelendiği araştırmada, siyanürle intihar vakalarının daha fazla görüldüğü 5 Şubat 2018 – 5 Şubat 2020 tarih aralığında sunulan haberler ele alınmıştır.

Çalışmada Teun van Dijk’in haber metinlerini analiz etmek için kullandığı eleştirel söylem analizinden yararlanılmıştır. Çalışmada T. van Dijk’in eleştirel söylem analizi modelinin seçilme nedeni, haberin unsurlarını ve ideolojik yapılanmasını öne çıkarması bakımından önem taşımaktadır (Özer, 2020, s. 86).

Teun van Dijk (2001, s. 352) eleştirel söylem analizini, “sosyal güç istismarını, eşitsizlikleri ve bu söylemlerin yeniden üretimini, sosyal ve politik konuşmaların arkasında yatan gerçekliği konu edinen bir tür analitik söylem araştırması” olarak tanımlamaktadır. Ona göre eleştirel söylem analizi olaylara nesnel bakabildiği için açık bir duruş sergilemektedir. Haberlerin alt metninde yatan ideolojileri görmek, açığa çıkarmak ve asıl anlamları ile okumak için eleştirel söylem analizi önemli bir noktadan bakış sağlar. Bu bakış ile siyasi bir düşünce, muhabir görüşü, haber dili gibi unsurlar gizlenemezler.

Van Dijk (2006, s. 121) özellikle söylemin ideolojik bir yapı olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre ideoloji, belirli sosyal grupların sosyal temsillerinin altında yatan temel inançlar olarak tanımlanabilmektedir. Konuşarak veya yazılı iletişimde ideolojiler büyük ölçüde söylemle ifade edilmektedir. Yani söylem analizi ideolojik ve politiktir. Karaduman’a göre (2017, s. 36) “Söylem, ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynar. Bu nedenle ideolojilerin söylemde nasıl ifade edildiği veya gizlendiği ve böylece aynı zamanda toplumda nasıl yeniden üretilebileceği eleştirel haber araştırmaları için önem taşımaktadır.”

Fairclough ve Wodak (aktaran van Dijk, 2001, s. 352) eleştirel söylem analizinin temel ilkelerini şu şekilde özetlemektedir:

1. Eleştirel söylem analizi sosyal sorunları ele almaktadır.
2. Tutarsız güç ilişkilerini konu edinmektedir.
3. Söylemin anayasası toplum ve kültürdür.
4. Söylem ideolojik çalışmalar yapmaktadır.
5. Söylem tarihseldir.

6. Metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık etmektedir.
7. Söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
8. Söylem bir tür sosyal eylemdir.

Eleştirel söylem analizi, metnin veya konuşmanın arkasında yatan anlamları araştırma ve bulma çabası içerisindedir. Böylece, asıl anlam ortaya çıkmış olacaktır. Eleştirel söylem analizi birçok araştırmada kullanılmaktadır. Özellikle basında yer alan haberler ve politikacıların konuşmalarını analiz etmek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Van Dijk, haber anlatısını sentaktik ve semantik olmak üzere iki ayrı dilsel çözümlene türünde ele almaktadır. Sentaktik çözümlene cümlelerin gramatik yapılarıdır. Semantik ise, sözcüklerin cümlelerin yani bütün söylemin anlamına yöneliktir (Özer, 2000, s. 80). Van Dijk (2001) söylem çözümlenmesini ise ikiye ayırmaktadır.

1. Makro Yapı: Sosyal gruplar arasındaki güç, hakimiyet ve eşitsizlik konularını ele alır.
2. Mikro Yapı: Dil kullanımı, söylem, sözlü etkileşim ve iletişim konuları ile ilgilenir.

Makro yapı bölümü iki başlıkta ele alınmaktadır:

1. Tematik Çözümlene: Üst başlık, başlık, spot, alt başlık, haber girişleri
2. Şematik Çözümlene: Durum ve yorum.

Mikro yapı çözümlenmesinde ise sözdizimsel, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve haberin retoriği çözümlenmeleri yapılır. Cümlelerin kısa, uzun, basit, karmaşık ve aktif, pasif durumlarına bakılır. Kelime seçimleri çözümlenmenin en önemli bölümlerinden biridir (Özer, 2000, s. 81).

Van Dijk (2001, s. 353) "Critical Discourse Analysis" çalışmasında günlük etkileşimde ve deneyimlerde makro ve mikro yapıların bir bütün olduğunu söylemektedir. Daha spesifik olarak, bu çeşitli düzeylerin söylem boyutuna veya makro ve mikro arasındaki 'arabuluculuk' boyutlarına odaklanarak;

- (a) belirli metin ve konuşma örnekleri (örn. bir haber raporu),
- (b) daha karmaşık iletişim olayları (haber raporlarının üretilmesi ve okunmasıyla ilgili tüm eylemler),
- (c) genel bir tür olarak haber raporları,
- (d) medya araçları üzerinde analiz gerçekleştirilebilir.

2.1. Bulgular

Çalışmanın bulgularına geçmeden önce olayların tarih sıralamasını vermek, konunun daha iyi anlaşılmasına olanak sağlayacaktır.

Tablo 1. Siyanürle İntihar Vakalarının Tarihsel Sıralaması ve Haber Sayıları

Tarih	Haber İsmi	Hürriyet	Türkiye	Sözcü
5 Şubat 2018	Antalya'da yaşanan 26 yaşındaki gencin intihar vakası	6	1	1
8 Mayıs 2018	45 yaşında "şirket patronu" kimliğiyle ön plana çıkarılan kadının intihar vakası	6	1	Habere yer verilmemiş
3 Temmuz 2018	Ümraniye'de intihar teşebbüsünde bulunan kadın	2	Habere yer verilmemiş	Habere yer verilmemiş
24 Kasım 2018	Ankara'da otelde kimya mühendisinin intihar vakası	3	Habere yer verilmemiş	1

27 Mart 2019	Denizli’de intihar eden üniversite öğrencisi	2	2	Habere yer verilmemiş
17 Haziran 2019	Evlatları siyanürle intihar eden ailenin haberi	3	1	1
7 Temmuz 2019	Adana’da siyanür içtiğini söyleyen kişinin haberi	2	Habere yer verilmemiş	1
12 Ekim 2019	Denizli’nin Pamukkale ilçesinde üniversite öğrencisinin intihar haberi	1	Habere yer verilmemiş	Habere yer verilmemiş
5 Kasım 2019	İstanbul Fatih’te dört kardeşin intihar haberi	21	6	16
9 Kasım 2019	Antalya’da dört kişilik bir ailenin intihar haberi	6	4	4
15 Kasım 2019	İstanbul Bakırköy’de üç kişilik bir ailenin intihar haberi	2	3	3
29 Kasım 2019	Eski gençlik kolları başkanı intihar haberi	Habere yer verilmemiş	Habere yer verilmemiş	1
5 Aralık 2019	Sakarya’da bir üniversite öğrencisinin intihar haberi	1	3	1
12 Ocak 2020	Van’da bir kişi siyanür ile intihar teşebbüsü haberi	Habere yer verilmemiş	1	1

Tablo 1’de siyanürle intihar vakalarının tarihsel sıralamasına yer verilmiştir. Buna göre iki yıl içerisinde toplamda 14 farklı siyanürle intihar vakasının haberleştirildiği görülmektedir. Bu vakaların çoğunluğu Kasım 2019’da ardarda yaşanmıştır. Aynı zamanda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilen bilgilere göre 2018-2020 tarih aralığında toplamda 6748 intihar vaka yaşanmış olup, bunların 258’i ise intihar yöntemi olarak kimyasal madde kullanımı yoluyla hayatını sonlandırmıştır.

Siyanür intiharları ile ilgili haber sayılarını vermeden önce 5 Şubat 2018 – 5 Şubat 2020 tarihleri aralığında genel intihar vakası haber sayılarını vermek daha kapsamlı düşünülmesini sağlayacaktır. Bu noktada belirtilen tarih aralığında Hürriyet gazetesinde toplam intihar haber sayısı 3650 iken siyanürle intihar haber sayısı 55’tir. Türkiye gazetesinde toplam intihar haber sayısı 598 iken, siyanürle intihar haber sayısı 22’dir. Sözcü gazetesinde ise toplam intihar haber sayısı 1521 iken siyanürle intihar haber sayısı 30’dur.

Tüm bu veriler doğrultusunda bu çalışmada siyanürle intihar haberleri ele alınmış olup üç gazetede yer alan toplamda 107 haber incelenmiştir. Hürriyet gazetesinin hem intihar olaylarını hem de siyanürle intihar vakalarını en çok haber yapan gazete olduğu, Türkiye gazetesinin ise intihar olaylarını ve siyanürle intihar vakalarını en az haber yapan gazete olduğu ortaya çıkmıştır. Üç gazetenin de internet siteleri incelendiğinde araştırma periyodunda İstanbul’da yaşanan intihar olayını çok fazla sayıda ve detaylara yer vererek haber yaptıkları gözlemlenmiştir. Fatih’te yaşanan olaydan sonra ardarda siyanürle intihar vakalarının olduğu görülmektedir. Kısa süreçte artan siyanür vakalarına rağmen sonraki olaylarda haber sayılarında bir azalma olduğu saptanmıştır. Artan siyanüre bağlı intihar vakalarından sonra RTÜK Başkanı özellikle haberlerde bu tarz eylemleri çözüm yöntemi gibi gösteren, öven, haklı veya meşru gösteren ifadeler kullanılmaması gerektiğini vurgulamış ardından Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, siyanür ölümleriyle ilgili bir araştırma komisyonu kurulduğunu bildirmiştir. 19 Kasım 2019’da Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın siyanür satışı sonrası takip sistemi kurulacağını bildirmiş, bir gün sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı internet ortamından siyanür bileşiklerini içeren maddelerin satışına yasak getirmiştir. Yine aynı dönemde İletişim Başkanlığı tarafından intihar haberlerine yönelik etik standartların medya ve kamuoyuna duyurulmasının haber sayılarındaki azalmaya etkisi olduğu düşünülebilir.

2.1.1. Makro Yapı

Makro yapı çözümlenmesinde, başlıklar, haber girişleri, fotoğraflar, haberin sunuluş biçimi, haber kaynakları, ardalın bilgisi gibi haberin unsurları incelenmektedir.

2.1.1.1. Tematik ve Şematik Yapı İncelemesi

Özer'e göre (2020, s. 91), bir söylem içerisinde birden fazla tema barındırabilir. Bu temalar üç şekilde söylem içerisinde kendisini gösterir.

1. Bilgi eksikliği: Haberin başlığında mekan, zaman, bilgilerinin olmaması.
2. Genelleştirme: Kadın, erkek yerine insan kullanılması gibi.
3. Kurgulama: Fiile ve eyleme yönelik farklılıklar.

2.1.1.1.1. Başlıklar

Haber başlığı, haberin en çok okunmasını sağlayan öğedir. Haberi en kısa ve net şekilde ifade etmektedir. "Metin üreticileri olan yazarların görevi güncel haberleri okura ilginç ve bilgilendirici bir biçimde sunmaktır. Yazarlar bu görevlerini yerine getirirken hem yazı işleri müdürünün hem de hedef okur kitlesinin kabul edeceği metinler ve başlıklar hazırlamalıdır" (van Dijk ve Kintsch'den aktaran Zeyrek, 1992, s. 60).

Siyanür içtim bana dokunmayın notu bırakıp intihar etti (Hürriyet, 5 Şubat 2018)

Şirket patronu siyanürle intihar etti (Hürriyet, 8 Mayıs 2018)

İş insanı siyanür içerek yaşamına son verdi (Hürriyet, 8 Mayıs 2018)

Siyanürle intihar eden iş kadının cenazesi adli tıp kurumundan alındı (Hürriyet, 9 Mayıs 2018)

Kadıköy'de korkunç olay! Siyanürle intihar etti! (Türkiye gazetesi, 8 Mayıs 2018)

Siyanürlü intihar paniği! Sevgilisi ve 3 polis karantinaya alındı (Hürriyet, 3 Temmuz 2018)

Siyanür içerek intihar eden üniversiteli gencin ailesinden acı feryat: 'Yasaklansın' (Türkiye gazetesi, 17 Haziran 2019)

Evlatları siyanürle intihar eden anne-babanın 'yasaklansın' feryadı (Sözcü, 17 Haziran 2019)

Haber başlıklarına bakıldığında özellikle intihar yolunun siyanür olduğu vurgulanmakta, bu tarz haber başlıklarına da en çok Hürriyet gazetesinin yer verdiği görülmektedir. "Siyanürle intihar etti" bilgisinin başlıkta yer alması, özellikle intihar davranışına meyilli olan bireyler için yönlendirici bir durum yaratabilir.

Antalya'da siyanür alarmı (Türkiye gazetesi, 5 Şubat 2018)

Antalya'da siyanür alarmı (Sözcü, 5 Şubat 2018)

Ankara'da siyanür paniği! Polis, lüks otelde inceleme yapıyor (Sözcü, 24 Kasım 2018)

Denizli'de siyanür alarmı sona erdi (Türkiye gazetesi, 27 Mart 2019)

Haber başlıklarında özellikle bölge halkını korkuya sürükleyecek, bütün il içerisinde etki gösteren bir durum varmış izlenimi yaratılmıştır. Özellikle Türkiye ve Sözcü gazeteleri haber başlıklarında bilgi eksikliği yaratarak, okuyucunun habere tıklama ihtimalini arttırmaya çalışmışlardır.

Son dakika... Fatih'te korkunç olay! Aynı evde 2 kadın ve 2 erkek cesedi bulundu (Hürriyet, 6 Kasım 2019)

Fatih'te ölü bulunan 4 kardeşin cenazesine AFAD önlemi (Türkiye gazetesi, 11 Kasım 2019)

Dört kardeşin ölümünde dram dolu detaylar! (Sözcü, 8 Kasım 2019)

Haber başlıklarına bakıldığında genellikle abartılı ifadeler yer verildiği görülmektedir. Başlıkların dikkat çekici bir biçimde ve sansasyonel olmasının nedeni meslek pratikleri çerçevesinde okuyucunun ilgisini çekmektir (Özer, 2000, s. 82).

Siyanürlü ölümden sır perdesi aralanıyor (Hürriyet, 10 Mayıs 2018)

TBMM'nin karşısındaki lüks otelde şoke eden olay! (Hürriyet, 24 Kasım 2018)

Siyanür içerek intihar eden üniversiteli gencin ailesinden acı feryat: 'Yasaklansın' (Türkiye gazetesi, 17 Haziran 2019)

Sözleri herkesi alarma geçirdi... Gerçek çok farklı çıktı (Hürriyet, 7 Temmuz 2019)

Acıya açılan kapı... 4 kardeş bu evde hayatını kaybetti (Hürriyet, 7 Kasım 2019)

Bakırköy'de siyanür dehşetinde ölen aile son yolculuğuna uğurlandı (Türkiye gazetesi, 16 Kasım 2019)

Dehşet evinin elektrikleri kesildi! İntiharın sebebi maddi kriz mi? (Sözcü, 6 Kasım 2019)

Haber başlıklarında “korkunç olay, acıya açılan kapı, şok haber, dehşet” gibi sıfatlara yer verilerek okuyucunun ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. “İntihar haberleri gazetelerin ilk sayfalarında, internet sitelerinde manşetlerde ve televizyonlarda “son dakika” ibaresiyle tekrarlayan bir şekilde ekranlarda yer almamalıdır. Konuya, medya kuruluşlarının sosyal medya mecralarında da benzer biçimde yaklaşılmalıdır.” (İletişim Başkanlığı, 2019).

Üniversite öğrencisinin yaşamına son verdiği siyanürü alışveriş sitesinden aldığı ortaya çıktı (Türkiye gazetesi, 5 Aralık 2019)

İnternette aldığı siyanür katkılı ilaçla intihara kalkıştı (Türkiye gazetesi, 12 Ocak 2020)

İnternette aldığı siyanür katkılı ilaçla intihara kalkıştı! (Sözcü, 12 Ocak 2020)

Türkiye gazetesi ve Sözcü gazetesi özellikle siyanür intiharı haberlerinde, başlıkta siyanüre ulaşma yolunu belirten cümlelere yer vermektedir. Burada okuyucunun siyanüre hangi yolla ulaşacağı konusunda bilgilendirme yapılarak haber etiği bağlamında önemli bir ihlal gerçekleştirilmektedir. Siyanürle intihar olaylarının artmasının ardından İletişim Başkanlığı'nın (2019) yayınladığı etik standartlar içerisinde bu konuyla ilgili olarak “nasıl intihar edildiğinin detayları verilmemeli, ülkemizde ya da dünyada önceden gerçekleşmiş benzer intihar yöntemleri taklit ya da kopya edilebilecek şekilde sunulmamalıdır” şeklinde bir madde yer almaktadır. Haberin sadece başlığında değil içeriğinde de böyle bir bilginin yer alması bu tarz davranışlara meyilli kişilerde yanlış yönlendirmeye sebep olabilir.

İntihar eden gencin evinde ikinci kez siyanür alarmı (Hürriyet, 8 Şubat 2018)

Yine siyanür (Türkiye gazetesi, 16 Kasım 2019)

Kimya öğrencisinin ölümünde yine aynı şüphe (Hürriyet, 6 Aralık 2019)

İstanbul'da bir siyanür dehşeti daha! 1'i çocuk 3 kişinin cesedi bulundu (Sözcü, 15 Kasım 2019)

Haber başlığında yer alan “yine, tekrardan, bir kez daha” gibi ifadeler olayın daha önce de olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda yukarıda yer halan haber başlıkları siyanür intiharlarının arttığına işaret ederek yineleme sıfatıyla verilmiştir. Bu bağlamda haber dilinin ve söyleminin intihar davranışlarında taklit bir dalga oluşturabildiği düşünülmektedir. Sözcü gazetesinin internet sitesinde yer alan bir haberde (Gülersöyler, 2019) siyanüre bağlı intihar vakalarının aynı dönem içerisinde yaşanması sorgulanmış ve konuyla ilgili uzman görüşü olan “Bu konuda en büyük iş medyaya düşüyor, bazı ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de bu tarz intihar haberlerinin yayınlanması belli kriter ve koşullar altında olmalı, medya haberin ayrıntılarına fazla yer vermemeli ve insanların yararlanabileceği yardım kanallarını (ruh sağlığı çalışanları, psikolojik yardım merkezleri vb.) her zaman hatırlatılmaya çalışılmalıdır” şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda siyanür kaynaklı intiharların aynı dönem içerisinde çok sık görülmesinde medyanın etik sınırlara uymadan haberler yapmasının etkili

olabileceği anlaşılmaktadır.

2.1.1.1.2. Haber Spotları/Girişleri

Haber girişleri, haberin tamamını en kısa ve öz şekilde açıklayan kısımdır. Okuyucuların ilgisini çeken ve haber hakkında genel bilgilerin yer aldığı bölümdür. Haber önemli detayları özetlenir ve haberle ilgili bu kısımda bilgi verilir.

Antalya'da kafasına geçirdiği poşetle evinde siyanür soluyarak intihar eden 26 yaşındaki Sercan Çırağ hayatına son verdi. (Türkiye gazetesi, 5 Şubat 2018).

Denizli'de üniversite öğrencisi Ali Ç. (27) evinde intihar etti. Otopsiyi yapan 2 doktor, Ali Ç.'nin siyanürle yaşamına son verdiğini belirledi. Rahatsızlık yaşayan 2 doktor, bir süre gözlem altına alınıp taburcu edildi. Ali Ç.'nin oturduğu 5 katlı apartman boşaltılırken, AFAD ekipleri binada ölçüm yaptı. Bu arada Ali Ç.'nin, siyanürü suya karıştırıp içerek intihar ettiği öğrenildi. (Hürriyet, 27 Mart 2019)

Haber girişlerine bakıldığında, siyanürün hangi şekilde tüketileceğine dair bilgilerin yer alması okuyucuda yönlendirme, fikir oluşturma gibi eylemleri tetikleyebilmektedir. Bu nedenle haberlerinde tamamında intihar edilen maddenin nasıl tüketildiğine dair bilgilerin yer almaması gerekmektedir.

MERSİN'de, internet üzerinden sipariş ettiği siyanürü içerek yaşamına son veren Recep Can Sayır'ın (21) anne ve babası, siyanür başta olmak üzere insan sağlığına zararlı tüm kimyasallara kolayca erişilmesinin önlenmesini istedi. Acılı anne Senem Sayır, "Siyanürü yeni bildim, yeni öğrendim. Yasaklansın, benim derdim bu. Oğlum gitti zaten. Geri gelmeyecek. Başkaları gitmesin" diyerek feryat etti (Hürriyet 17 Haziran 2019)

Mersin'de, internet üzerinden sipariş ettiği siyanürü içerek yaşamına son veren 21 yaşındaki Recep Can Sayır'ın anne ve babası, siyanür başta olmak üzere insan sağlığına zararlı tüm kimyasallara kolayca erişilmesinin önlenmesini istedi. Geçtiğimiz günlerde de bir genç, ailesine internette sipariş ettiği siyanürü şerbet diye içirmiş ve anne ve babasının ölümüne sebep olmuştu. (Sözcü, 17 Haziran 2019)

Mersin'de internetten aldığı siyanürü içerek intihar eden 22 yaşındaki üniversite 3. sınıf öğrencisi Recep Can Sayır'ın ailesi, siyanürün internetten satışının yasaklanmasını istedi. Anne Senem Uçar Sayır, "Benim oğlum gitti, başkaları gitmesin" dedi. (Türkiye gazetesi, 17 Haziran 2019)

Aynı haber her üç gazetede de tıpkı haber başlığında olduğu gibi siyanüre ulaşma yolunu göstermekte ve etik ihlale yol açmaktadır.

Siyanür içerek intihar eden iş kadını Necla Köker'in arkadaşına ulaştırdığı mektupta, dolandırıldığını ve 2 milyona yakın borcu ödeme gücünün kalmadığını yazdığı öğrenildi. (Hürriyet, 11 Mayıs 2018)

Ümraniye'de psikolojik sorunları olduğu iddia edilen kadının siyanür kullanarak intihara teşebbüs ettiği iddia edildi. Kadın, erkek arkadaşı ve olaya müdahale eden 3 polis memuru hastaneye kaldırılarak karantinaya alındı. (Hürriyet, 3 Temmuz 2018)

İstanbul Fatih'teki bir evin kapısında "Dikkat siyanür var, polisi arayın, içeri girmeyin" notu, içeride etrafa saçılmış antidepressan hapları ve parasızlık batağında umutlarını tüketmiş dört kardeşin cesetleri vardı. Bu kapının ardından aile dramı çıktı. (Hürriyet, 7 Kasım 2019)

İstanbul Bakırköy'de bir evde biri çocuk 3 kişinin cesedi bulundu. Bakırköy Kaymakamlığı, «Yapılan ölçümlerde olay yerindeki kokunun siyanür olduğu tespit edilmiştir» dedi. (Hürriyet, 15 Kasım 2019)

Hürriyet gazetesinde yer alan yukarıdaki haber girişlerine bakıldığında, ilk haberde intihar eden kişinin ekonomik sorunlar yaşadığı ön plana çıkarılmış, bu sebeple intihar ettiği okuyucuya düşündürülmüştür. İkinci haberde ise intihar teşebbüsünde bulunan kişinin psikolojik sorunlar yaşadığı belirtilmiş ve bu yüzden intihara teşebbüs ettiği ima edilmiştir. Üçüncü haberin öyküleyici bir tarzda ele alındığı görülmektedir. Haber girişinde belirtilen "antidepressan hapları" okuyucuda bilgi eksikliğine neden olmaktadır. Olayın siyanür intiharı olduğu yapılan araştırmalarda (adli tip

raporunun haber bültenlerine yansması ile) ortaya çıkarken burada haplarla intihar edilmiş izlenimi verilmiştir. Haber dilinde kullanılan “parasızlık batağı” sözleriyle ise olayın ekonomik nedenlerden dolayı gerçekleştiği, kardeşlerin umutlarının tükendiği ve bu yüzden intihar ettiği ima edilmiştir. “İntihar olayları, gizem ya da romantizm hikâyeleriyle çekici hale getirilmemeli, popüler bir davranış biçimi olarak algılanması tehlikesine dikkat edilmelidir” (İletişim Başkanlığı, 2019). Milliyet’in haber sitesinde yer alan bir haberdeki uzman görüşüne göre (Sazak, 2011) “İntihar vakalarının ayrıntılı sunumları, gençleri, bu konuya meyilli ve hassas kişileri taklit etme yolunda cesaretlendirebilir. Ayrıntıyla anlatılmış intihar yöntemleri, ölümün dramatize edilmesi, ölenlerin fotoğraflarının gösterilmesi ve haber başlığının büyük harflerle yazılması büyük etki yaratabilir ve hatta genç yaştaki medya takipçisi bundan etkilenebilir” şeklindedir. Son haber girişinde ise olay etik kurallara uygun bir şekilde açıklanmış, demeçler ile haberin inandırıcılık ilkesi arttırılmıştır. Haber her ne kadar nesnel ve objektif gibi görünse de aynı zamanda onu üreten muhabirin, editörün arka plandaki ideolojik duruşunu da sergilemektedir.

Bakırköy’de siyanür dehşetinde hayatlarını kaybeden Delen ailesi son yolculuğuna uğurlandı. Delen ailesinin yakınları cenaze namazında gözyaşlarını tutamazken, 7 yaşındaki Ali Delen için aile yakınlarının isteği üzerine cenaze namazında helallik istenmedi. (Türkiye gazetesi, 16 Kasım 2019)

Sakarya’nın Erenler ilçesinde siyanür içerek intihar eden genç, kılınan cenaze namazının ardından son yolcuğuna uğurlanırken, cenaze namazını akrabası kıldırdı. (Türkiye gazetesi, 7 Aralık 2019)

Türkiye gazetesinde yer alan haber girişlerine bakıldığında, olayın dini boyutunun vurgulandığı dikkat çekmektedir. Haberde ideolojik vurgular yer almaktadır. “Helal” kavramı İslam dininde “dinin kurallarına aykırı olmayan, dini bakımdan yasaklanmamış olan” (Türk Dil Kurumu, 2020) olarak tanımlanmaktadır. Haber girişinde dikkat çekilen helallik ve cenaze namazları cümleleri olayın dini boyutuyla ilgili bilgilendirmeler yapmakta ve gazetenin ideolojisini yansıtmaktadır. Haberlerin üretim aşamasında, muhabirler olaylara kendi bakış açısıyla yaklaşarak buna uygun kelimeler kullanırlar. Her gazetenin okuyucu kitlesi farklı olacağından muhabirler de kendi sözcüklerini hedef kitlelerine uygun biçimde seçerler.

İstanbul Fatih’teki evlerinde, siyanürle toplu halde intihar eden 4 kardeşle ilgili sır perdesi aralanıyor. Sabah saatlerinde eve gelen BEDAŞ ekipleri evin elektriğini ödenmeyen borcu yüzünden kesti. 340 liralık fatura akıllara «Kardeşler maddi kriz yüzünden mi bunalıma girdi?» sorusunu getirdi. Mahalle bakkalı da “Maddi sıkıntıları vardı. Oya hanım alışveriş yapmaya geldiğinde bana maaşıma haciz konulduğunu söyledi” dedi. İşte kan donduran olayın detayları... (Sözcü, 6 Kasım 2019)

Antalya’da anne baba ve iki küçük çocuğun öldüğü korkunç olayın sır perdesi aralanıyor. Siyanürle öldükleri düşünülen ailenin yaşadığı evde baba Selim Şimşek’in bıraktığı 2 sayfalık mektup bulundu. Baba Şimşek’in mektubunda maddi sıkıntı çektiğini, dokuz aydır çalışmadığını yazdığı belirtiliyor. Babanın, “Herkesten özür diliyorum ama artık yapacak bir şeyim yok. Hayatımıza son veriyoruz» ifadelerini kullandığı iddia ediliyor. Cinayet Büro ekiplerinin incelediği olayda Baba Şimşek’in önce eşi ve çocuklarını öldürdüğü daha sonra da hayatına son verdiği ihtimali üzerinde duruluyor. İşte kan donduran olaydan detaylar... (Sözcü, 9 Kasım 2019)

İş adamı Bahattin Delen ile eşi Zübeyde ve yedi yaşındaki çocukları Ali Delen’in cansız bedenleri İstanbul Bakırköy’deki evlerinde bulundu. Polisin ilk değerlendirmesine göre; baba Bahattin Delen siyanürle intihar etti, eşi ve çocuğu da kokudan etkilendi. Fakat savcılık, “Delen, önce eşinin ve çocuğunun zehirlenmesine sebebiyet verdi, ardından intihar etti” değerlendirmesi yaptı. Savcılığın açıklamasına göre olayın sebebi, “Bahattin Delen’in aşırı derecede borçlanıp bunalıma girmesi.» İşte isyan ettiren olaydan detaylar... (Sözcü, 15 Kasım 2019)

Sözcü gazetesinde yer alan haber girişlerine bakıldığında, intihar vakalarına ekonomik açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Sözcü gazetesinin egemen ideolojiye karşıt eleştirel söylemleri haber pratiklerinde öne çıkmış ve olayın ekonomik boyutlarına dikkat çeken ifadeler kullanılarak, “maddi kriz, ekonomik bunalım, maddi sıkıntı” cümleleri ile intiharın ekonomik sorunlarda son çare olduğu

imajı yaratılmıştır. “İntiharları, kişilerin sorunlarını çözmeye yöntemi olarak göstermemeli, intihar ve çözüm kavramlarını merkez alan başlıklar kullanılmaktan kaçınılmalı, haber diline bu bağlamda dikkat edilmelidir” (İletişim Başkanlığı, 2019). “Kan donduran, isyan ettiren olay” gibi cümlelerde haber dili etik sınırların dışına çıkmaktadır. Sözcü gazetesinin de haberlerde okuyucunun dikkatini çekmek için abartılı ifadelerle yer verdiği tespit edilmiştir.

Üç farklı ideolojiden seçilen gazetelerin haber girişleri incelendiğinde bunlar arasında belirli farklılıklar olduğu görülmektedir. Hürriyet gazetesi haberleri daha ortalama bir haber diliyle ele almış; Türkiye gazetesi; olaylarda dini terimlere daha fazla yer vermiş ve olayların dini yönünü öne çıkarmış; Sözcü gazetesi ise olayı ekonomik sebeplere bağlayarak kurgulamış ve abartılı ifadelerle yer vermiştir.

2.1.1.1.3. Fotoğraflar

Haberlerde kullanılan fotoğraflar, haberde gerçeklik unsurunu arttırmayı ve haberle yakın ilişki kurmayı sağlamaktadır. Haber fotoğrafları haberin retorikini güçlendirir. Haber söylemlerinin doğruluğunu ikna etmede kanıt niteliği taşır.

Araştırma kapsamında; Hürriyet gazetesinde kişi, hastane, koruyucu ekipmanlı polis fotoğraflarının haberlerde sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Hürriyet gazetesinde en çok yer verilen İstanbul Fatih’te yaşanan dört kardeşin siyanürle intihar haberinin fotoğrafları incelendiğinde, özellikle koruyucu ekipmanlı polis fotoğraflarının ve intihar eden kişilerin fotoğraflarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bazı haber videolarında da koruyucu ekipmanlı polislerin olay yeri görüntüleri yer almaktadır. Hürriyet gazetesinde yer alan intihar haberlerinin haber fotoğrafları genel olarak değerlendirildiğinde siyanüre dikkat çekmek amacıyla haberlerde çoğunlukla koruyucu ekipmanlı polis fotoğraflarına yer verildiği görülmektedir. Bunların yanısıra haberi dramatikləştirmek için intihar eden bireylerin ve çocukların fotoğraflarının yer aldığı, bu bağlamda etik sınırların dışına çıktığı görülmektedir. Ayrıca ardarda yaşanan vakalarda önce daha fazla fotoğraf kullanıldığı, son olaylarda ise hem haber sayılarının azaldığı hem de haberde kullanılan fotoğraf sayılarının azaldığı bulgulanmaktadır.

Türkiye gazetesi özellikle araştırmaya konu olan her olayda, cenaze ve defin fotoğraflarını ön plana çıkarmıştır. Türkiye gazetesinde de ardarda yaşanan vakalardan sonra haber fotoğraflarının sayısında bir azalma olduğu görülmektedir. Özellikle son olayda kişi, yer, polis fotoğraflarına yer verilmemiştir.

Sözcü gazetesinde yer alan haber fotoğraflarına genel olarak bakıldığında da çok sayıda ve ekonomik sorunlara dikkat çekecek fatura, elektrik kesintisi gibi fotoğraflar kullanıldığı görülmektedir. Sözcü gazetesinde de haberi dramatikləştirmek için kişi ve çocuk fotoğraflarına yer verildiği ve etik sınırların dışına çıktığı görülmektedir. Ayrıca her haber içeriğinde video kullanımı ile olay yeri görüntülerine de yer verilmiştir. Sözcü gazetesinde de ardarda yaşanan vakalardan sonra haber fotoğraflarının sayısında ciddi bir azalma olduğu görülmektedir.

Hürriyet, Türkiye ve Sözcü gazetelerinin internet sitelerinde yer alan haber fotoğrafları birlikte değerlendirildiğinde, her üç gazetede de intihar eden kişi ve bireylerin fotoğraflarının kullanıldığı, ayrıca intiharın kimyasal maddeyle gerçekleştirildiğini anlatan koruyucu ekipmanlı güvenlik görevlilerinin fotoğraflarının yer aldığı tespit edilmiştir. Gazetelerin ideolojik farklılıkları fotoğraflarda da kendini göstermektedir. Hürriyet gazetesi olayla ilgili kişi, yer ve polis fotoğraflarını öne çıkarırken, Türkiye gazetesi cenaze ve defin fotoğraflarını ön plana çıkarmıştır. Sözcü gazetesi ise fatura fotoğraflarını,

kişi fotoğraflarını ve olay yeri inceleme fotoğraflarını ön plana çıkarmıştır. Bu bağlamda gazetelerde yer alan fotoğraflar, haber söylemleri ile bütünlük göstermektedir.

2.1.1.1.4. Ana Olay, Sunuş Biçimi ve Sonuçlar

Haberlerde ana olay siyanüre bağlı gerçekleşen intihar vakalarıdır. Ana olayı sunuş biçimine bakıldığında gazeteler arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Haber başlığı, haber girişi ve fotoğraflarda görülen farklılıklar sunuş biçiminde de kendini göstermektedir. Gazetelerin ideolojik farklılıkları nedeniyle haberleri hedef okuyucu kitlesine yönelik bir sunuş biçimi ile gerçekleştirdikleri görülmektedir.

İncelenen haberlerde ortaya çıkan sonuç ise gazetelerin ideolojik yapılarının haber metinlerine yansıdığı yönündedir. Hürriyet gazetesinin merkez görüşünün etkisiyle haberleri daha ortadan bir bakış açısıyla ele aldığı, Türkiye gazetesinin olayları daha muhafazakâr bir bakış açısı ve daha çok dini açıdan ele aldığı, Sözcü gazetesinin ise olaylara eleştirel bir tutumla yaklaştığı ve ekonomik sorunlar bağlamında işlediği görülmektedir.

2.1.1.1.5. Ardan ve Bağlam Bilgisi

Özer'e göre (2000, s. 88) "ardalan ve bağlam bilgisi okuyucunun olaylar hakkında kendi görüş açısını geliştirmesi ve belirlemesini sağlayacaktır." İncelenen haberlerde ardan ve bağlam bilgisi kesin olarak verilmemektedir. Olayın çözümlenme sürecinin uzun sürmesinden dolayı haberlerde tahmini nedenler yer almaktadır.

Edinilen bilgiye göre, 26 yaşındaki üniversite öğrencisi Sercan Çırağ, henüz belirlenemeyen bir sebepten ötürü bunalıma girerek, temin ettiği siyanür maddesini bir poşetin içerisine koydu. (Türkiye gazetesi, 5 Şubat)

Polisin yaptığı araştırmada, Necla Köker'in annesinin hayatını kaybetmesinden sonra bunalıma girdiği, tiroid hastalığı nedeniyle de psikolojisinin iyice bozulduğu öne sürüldü. Köker'in içine girdiği bunalım nedeniyle bir süredir evinden çıkmadığı ve yalnız yaşadığı belirtildi. (Hürriyet, 8 Mayıs 2018)

Savcılığın açıklamasına göre olayın sebebi, "Bahattin Delen'in aşırı derecede borçlanıp bunalıma girmesi." İşte isyan ettiren olaydan detaylar... (Sözcü, 15 Kasım 2019)

Edinilen bilgiye göre, bir süredir psikolojik sorunları olduğu iddia edilen 21 yaşındaki Mehmet Ali Çetin'den bir süredir haber alamayan ailesi evine gitti. Ailesi tarafından cansız bedeni bulunan Çetin'in cesedinin AFAD Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler (KBRN) ekiplerince incelenmesinin ardından siyanür içerek intihar ettiği öğrenildi. (Türkiye gazetesi, 5 Aralık 2019)

Anne-babalarının ölümünün ardından yüklü miktarda borç kaldığı öğrenilen kardeşlerin bu nedenle bir süredir sıkıntıda oldukları öne sürüldü. (Hürriyet, 6 Kasım 2019)

Üç gazetenin de yaşanan intihar olaylarında kesin nedenler yerine tahmini sebepler sunduğu ve olayın nedenlerine dair verilerin de üçüncü şahıs ifadeleriyle verildiği görülmektedir.

2.1.1.1.6. Haber Kaynakları

İncelenen haberlerde muhabirlerin kendi görüşlerinden ve olaya tanıklık etmelerinden çok ikinci el kaynaklara başvurulduğu görülmektedir. Özer'e göre (2000, s. 89) gazeteler iki tür kaynağa atıfta bulunmaktadırlar.

- Komşu, yetkili gibi anonim kaynaklar
- Cumhuriyet Başsavcısı, İstanbul Emniyet Müdürü gibi anonim olmayan kaynaklar.

Üç gazete üzerinde yapılan haber incelemelerinde kaynaklar intihar vakaları olduğu için çoğunlukla İl Valileri, İl Emniyet Müdürlükleri, Kaymakamlar gibi resmi kaynaklardan oluşmaktadır.

İstanbul Valiliği, Fatih'te 4 kardeşin evlerinde ölü bulunmasına yönelik açıklama yaptı. (Türkiye gazetesi, 7 Kasım 2019)

Bakırköy Kaymakamlığı'ndan yapılan açıklamada olay yerinde siyanüre rastlandığı duyuruldu. (Sözcü, 15 Kasım 2019)

İstanbul Bakırköy'de bir evde biri çocuk 3 kişinin cesedi bulundu. Bakırköy Kaymakamlığı, «Yapılan ölümlerde olay yerindeki kokunun siyanür olduğu tespit edilmiştir» dedi. (Hürriyet, 15 Kasım 2019)

Haberlerde ayrıca görgü tanıklarının, komşuların ve mahalle sakinlerinin de ifadelerine yer verilmiştir.

İşkadının intiharı sonrası mektubu bıraktığı arkadaşı konuştu (Hürriyet, 11 Mayıs 2018)

Mahallede market işleten Mehmet Çevik, kan donduran olayla ilgili Sözcü'ye konuştu. (Sözcü, 15 Kasım 2019)

Komşuları "Çok iyi bir aileydi. 7-8 yıldır burada oturuyorlar. Çok canlı, hayat dolu, civil civil insanlardı. Çok şaşırıdık" dedi. Kuyumculuk'teki esnaf arkadaşları ise "Uzun yıllardır tanıdığımız dürüst bir esnaftı. Babası da kuyumculuk yapardı" diye konuştu. (Hürriyet, 16 Kasım 2019)

2.1.2. Mikro Yapı

Mikro yapıda sentaktik çözümleme, kelime seçimleri ve haberin retorik ele alınmaktadır.

2.1.2.1. Sentaktik Çözümleme

Sentaktik çözümlemede cümle yapılarının aktif ya da pasif olması ve basit ya da karmaşık olması incelenmektedir. Van Dijk'a göre (1988, s. 81) sentaktik çözümleme güvenilir veriler sunmaktadır. Ona göre haber içerisinde örtük cümleleri barındırabilmektedir. Örneğin Polis gibi yetkililer cümlede ajan gibi gizlenirler. Cümle içerisinde "çok sayıda kişiye biber gazı sıkıldı, ortalık dağıtıldı" gibi ifadelerde yer alırlar. İncelenen haberlerde cümle yapılarının genellikle aktif olduğu fakat pasif yapıların da yer aldığı görülmektedir.

Kimya mühendisi 5 yıldızlı otelde ölü bulundu; 'Siyanür içtim' notu çıktı (Hürriyet, 24 Kasım 2018)

SAKARYA'nın Erenler ilçesi Hacıoğlu Mahallesi'ndeki teyzesinin evinde kalan, Sakarya Üniversitesi Kimya Bölümü 3. sınıf öğrencisi Mehmet Ali Çetin (21), babası tarafından evde ölü bulundu. (Hürriyet, 6 Aralık 2019)

Antalya'da siyanürle eşi, oğlu ve kızını zehirdikten sonra intihar eden Selim Şimşek'in geride bıraktığı 2 sayfalık mektubun bir bölümü ortaya çıktı. (Türkiye gazetesi, 11 Kasım 2019)

2.1.2.1.1. Kelime Seçimleri

Haberde kullanılan kelimeler gazetecinin ideolojisine ışık tutmaktadır. Üç gazetenin farklı ideolojik yapıya sahip olması haberlerde seçilen kelimelerin de farklı olmasını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Hürriyet gazetesi, "baba katliamı, bunalım" gibi kelimeleri ön plana çıkarmaktadır. Olayın intihar yönüne değil cinayet yönüne de dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca olayın psikolojik nedenle gerçekleştiği üzerinde duran kelimeler seçilmiştir. Türkiye gazetesi de kelime seçimlerini bireylerin kişisel psikolojik sorunları üzerinden inşa etmiştir. Sözcü gazetesi ise kelime seçiminde farklı bir söylem üreterek olayın daha çok ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını vurgulamıştır.

.....bunalıma girerek, temin ettiği siyanür maddesini bir poşetin içerisine koydu. (Türkiye gazetesi, 5 Şubat 2018)

.....aşırı derecede borçlanarak girdiği bunalım sonucu eşi ve çocuğunu zehirleyerek intihar ettiğini belirtti. (Hürriyet,

16 Kasım 2019)

.....bunalıma girdi. (Türkiye gazetesi, 16 Kasım 2019)

.....maddi sıkıntı çektiğini, dokuz aydır çalışmadığını yazdığı belirtiliyor. (Sözcü, 9 Kasım 2019)

2.1.2.1.1. Haberin Retoriği

Söylemin başka bir boyutu olan retorik hem formülasyonla hem de bağlamla ilgilidir. Genellikle daha geniş anlamda ikna edici konuşma ve yazmanın tüm yönleriyle ilgilenen disiplindir (van Dijk, 1988, s. 28). Haberin retoriğinde okuyucuyu ikna edici öğelere yer verilmektedir. Bu öğeler haber fotoğrafları, sayılar veriler veya birincil ve ikincil kaynakların demeçleri şeklinde verilebilmektedir.

Antalya'da 5 Şubat Pazartesi günü Konyaaltı ilçesi Toros Mahallesi 821 Sokak üzerindeki 5 katlı apartmanın 2'nci katında arkadaşlarıyla oturan Sercan Ç., 'Siyanür kullandım, yaklaşmayın' notu bırakarak, içeriği belirlenemeyen bir madde içip intihar etti. (Hürriyet, 8 Şubat 2018)

Fenerbahçe semtinde 8 katlı apartmanın 8. katında tek başına yaşayan bir kadın siyanür içerek intihar etti.45 yaşlarındaki kadın uzun süredir evinden çıkmıyordu. (Türkiye gazetesi, 8 Mayıs 2018)

ANTALYA'da siyanür zehirlenmesi sonucu yaşamını yitiren Selim (36) ve Sultan Şimşek (38) çiftiyle çocukları Ceren (9) ve Ali Çınar'ın (5) cenazeleri, memleketleri Erzurum'da toprağa verildi. (Hürriyet, 10 Kasım 2019)

İÇİŞLERİ Bakanı Süleyman Soylu, son günlerde 11 kişinin öldüğü 3 intihar olayıyla gündeme gelen siyanür satışına ilişkin, "Karşı karşıya kaldığımız veya kalacağımız, öngördüğümüz her meseleyle ilgili tüm kurumlarımız adım atmaktadır. Ayın 19'unda kurumlar bir araya gelecekler, değerlendirme yapacaklar ve onun üzerine hangi tedbirleri alabiliriz, mevzuatta yapılması gerekenlerle ilgili değerlendirme ortaya koyacaklar" dedi. (Hürriyet, 16 Kasım 2019)

Zübeyde Delen (38), dün 06.45 sıralarında daire kapısının girişinde komşuları tarafından hareketsiz hâlde bulundu. (Türkiye gazetesi, 16 Kasım 2019)

340 liralık fatura akıllara "Kardeşler maddi kriz yüzünden mi bunalıma girdi?" sorusunu getirdi. (Sözcü, 6 Kasım 2019)

Üç gazetenin haberleri incelendiğinde, sayısal verilerin kullanıldığı ve inandırıcılık öğelerinin artırıldığı görülmektedir. Aynı zamanda haberlerde birçok alıntı yapılmış ve fotoğraflar ile haberin ikna gücü kuvvetlendirilmiştir. Bu da haberin retoriğini güçlendirmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Haber ve etik kavramları birbirinden ayrı düşünülmemesi gereken unsurlardır. Özellikle intihar, cinayet, tecavüz, taciz ve çocuklarla ilgili konular ele alınırken evrensel etik standartlar çok daha fazla önem taşıdığından, bu tür haberlerde ekonomik çıkarlar değil toplumsal fayda ön planda tutulmalıdır. Bu çalışma; evrensel etik kurallara bağlı biçimde ele alınması gereken intihar haberlerini, siyanürle intihar haberleri bağlamında araştırmış ve haberlerde ortaya çıkan etik sorunları ele almıştır. Çalışmada sahiplik yapısı, yayın politikası ve ideolojik farklılıklarından dolayı Hürriyet, Türkiye ve Sözcü gazeteleri örneklem olarak seçilmiş ve incelenen tarih aralığında toplamda 107 siyanürle intihar vakası haberi tespit edilmiştir. Haberler Teun van Dijk'in temel söylem kavramsallaştırması ve formüle ettiği eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir.

Buna göre; Hürriyet gazetesinde yer alan siyanürle intihar haberlerinde toplam 55 haber saptanmış, bunların arasında en fazla sayıda İstanbul Fatih'te yaşanan dört kardeşin intihar haberleri yer almıştır. Hürriyet gazetesi intihar haberlerini merkez görüş çerçevesinde ele almış, olayla ilgili kişi, yer ve polis fotoğraflarını öne çıkarmıştır. İncelenen üç gazete içinde Hürriyet gazetesinin intihar olaylarını en fazla sayıda haberleştiren gazete olduğunu da eklemek gerekir. Türkiye gazetesinde ise siyanür intiharları ile ilgili 22 habere rastlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye gazetesinde de

dört kardeşin intihar haberine en fazla sayıda yer verilmiş ve bu olaydan sonraki intihar vakalarının haber sayılarında bir azalma meydana gelmiştir. Türkiye gazetesinin haber söylemlerinde, daha fazla dini terimlere ve olayların dinsel boyutuna yer verildiği görülmektedir. Türkiye gazetesinin özellikle haber başlıklarında intiharların siyanürle gerçekleştiği ve siyanürün internetten temin edildiği bilgileri; gazetenin haberlerinde etik ilkeleri gözetmediğini ortaya koymaktadır. Sözcü gazetesinde ise araştırma periyodunda siyanür intiharları ile ilgili 30 habere yer verildiği belirlenmiştir. Sözcü gazetesinde de araştırma kapsamında yine en fazla haberleştirilen olay dört kardeşin intihar haberi olup, bu olaydan sonraki vakaların haber sayılarında önemli oranda bir düşüş olduğu saptanmıştır. Sözcü gazetesinin haber söylemine bakıldığında ise intihar olaylarının sebebini daha çok ekonomik sorunlar açısından ele alarak haberleştirdiği görülmektedir. Sözcü gazetesinin de Türkiye gazetesi gibi haber başlıklarında ve spotlarında siyanüre ulaşma yolu ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Aynı zamanda Sözcü gazetesinin gerek haber başlıklarında gerekse de haber spotlarında daha çarpıcı ifadelere yer verdiği görülmektedir. Bu doğrultuda Sözcü gazetesinin de haberlerinde etik ilkeleri yeterince gözetmediği belirlenmiştir.

Genel olarak araştırma periyodunda üç gazetenin de en fazla haberleştirdiği siyanürle intihar vakasının İstanbul Fatih'te yaşanan dört kardeşin intihar olayı olduğu ve bu haberlerde ayrıntılara yer verdiği saptanmıştır. Bu olaydan sonra siyanüre bağlı intihar vakalarında bir artış olduğu görülmüştür. Buradaki artışın yanısıra siyanürle intihar yöntemlerinin birbirine benzemesi de dikkat çekicidir. Üç gazete de bu intihar haberini; intiharın nasıl gerçekleştiği, intiharın hangi nedenlerle gerçekleşmiş olabileceği gibi ayrıntılarla, en önemli unsurlar fotoğraflarla "detaylandırarak", videolarla haberi "destekleyerek" okurlarına aktarmıştır. Haberlerde intihar eden kişi ve çocukların fotoğrafları açık bir biçimde yayımlanmış, intiharların kimyasal madde olan siyanürle gerçekleştiğini vurgulayan bilgi ve görüntüye yer vermiştir. Bu haberlerde, daha fazla dikkat çekmek ve haberin okunurluğunu arttırmak için intihar yöntemi ve dramatik yönleri üzerine haber kurgusunun inşa edildiği, dil ve söylemlerin etik standartlardan uzak olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye Psikiyatri Derneği vakaların arttığı dönemde (9 Kasım 2019) yaptığı basın açıklamasında, medyanın bu haberleri detaylı olarak iletildiğini ve hatta görsel materyalleri sıklıkla kullandığını, intihar vakalarının tüm detaylarıyla, dramatize edilerek, görsel öğeler eşliğinde sunulmasının, intihara eğilimli insanlar üzerinde olumsuz etkiler yarattığını, hem ülkemizde hem de dünyada medyada intihar haberlerinin veriliş biçimine dikkat edilmediği zaman intihar girişimlerinin arttığını gösteren çok sayıda örnek bulunduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla çalışmada incelenen siyanürle intihar vakalarında, olayların sıralaması ve benzerlikleri göz önüne alındığında; haberlerin sunuluş biçimlerinin intihar vakaları bağlamında toplumda özendirici olabileceği yaklaşımı göz ardı edilmemelidir.

Siyanürle intihar vakalarının arttığı dönemde özellikle meslek örgütlerinin etik standartları gündeme getirmesi ve İletişim Başkanlığı tarafından yapılan uyarıların intihar haberlerinin daha dikkatli ve sınırlı sayıda ele alınmasını sağladığı anlaşılmaktadır. Etik ilkelere uygun habercilik yapmak; özellikle intihar vakaları gibi hassas olaylarda hem medyanın sorumluluğu açısından hem de toplum açısından gerekli ve önemlidir.

Çalışmada ortaya çıkan tüm bulgular göz önüne alındığında intihar haberlerinde haber söylemlerinin yol açacağı sorunları önlemek adına gazetecilerin etik ilkeler konusunda daha fazla eğitim alması gerektiği önemli olsa da aynı zamanda bu eğitimi temelden geliştirmenin gerekli olduğu görülmektedir. Özellikle, intihar hikayelerinin altında yatan nedenleri ve hangi nedenlerin toplumu

teşvik edeceğini daha iyi anlayarak buna yönelik hangi haber bileşenlerinin önleyici olduğunu bilmek gerekmektedir (Gould, 2001, s. 215). İntihar haberleriyle ilgili olarak yalnızca medyanın ne yapıp ne yapmayacağını konuşmak da tek başına yeterli olmamaktadır. Halk sağlığı politikacıları ile kıdemli medya personellerinin iş birliği yapmaları ve birlikte bu konuda hareket etmeleri gerekmektedir (Hawton & Williams, 2002, s. 1375).

Haber, toplumda bilgi akışını sağlayan ve merak duygusunu gideren en önemli yapıtaşlarından biridir. Bu noktada çalışmanın temel sorunsalı çerçevesinde cevabı aranan soruların karşılığı haber dili, söylemleri, kullanılan fotoğraflar, haberlerin araldan ve bağlam bilgisi içerisinde analiz edilmiştir. Yapılan araştırmada farklı sahiplik yapısı ve yayın politikasına sahip üç gazetenin bu haberleri kendi ideolojik bakışları çerçevesinde haberleştirdiği belirlenmiştir. Araştırmada her üç gazetenin de siyanürle intihar olaylarını etik sınırların dışına çıkararak çok sayıda ayrıntılı, yol yöntem gösterici ve özendirici dille haber yaptığı bulgulanmıştır.

Kaynakça

- Aslan, K. (2002). *Haberin Yol Haritası* (1. Basım). İstanbul: Anahtar Yayınları.
- Gould, M. S. (2001). Suicide and the media. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 932(1), 200-224.
- Durkheim, E. (2014). İntihar. (Çev. Özer Ozankaya). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Hawton, K. & Williams, E. K. (2002). The Influence Of Media On Suicide. *BMJ (online)*, 325(7377), 1374-1375. Doi: 10.1136/bmj.325.7377.1374
- Hubb, E. (2010). Medya Etiği. Çaplı, B., Tuncel, H. (ed.), *Televizyon Haberciliğinde Etik*, Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- İrvan, S. (2005). Medya ve Etik. S. Alankuş (Der.). *Medya, Etik ve Hukuk* (s.61-90) içinde. İstanbul: IPS Vakfı Yayınları.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.
- Mann, J.J., Apter, A., Bertolote, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., Hegerl, U., Lonnqvist, J., Malone, K., Marusic, A. and Mehlum, L. (2005). Suicide prevention strategies: a systematic review. *Jama*, 294(16), 2064-2074.
- Özer, Ö. (2000). Haberde Egemen Söylemin Yeniden Üretimi Türk Basınında Türkiye'deki İranlı Muhafiflerle İlgili Haberler. *Kültür ve İletişim*, 3(2), 75-92.
- Özer, Ö. (2020). *Haber İdeoloji Söylem Eleştirel Haber Çözümlemeleri* (3. Basım). Konya: Literatürk Academia.
- Palabıykoğlu, R. (1994). İntihar Davranışı ve Kitle İletişim Araçları. *Kriz Dergisi*, 2(2), 227-284.
- Phillips, D. P. (1974). The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect. *American Sociological Review*, 39(3), 340-354. <https://doi.org/10.2307/2094294>
- Şeker, M. (2003). Özel Televizyonlarda Haberin Seçimi ve Yapılandırılması NTV, *Atv ve Show TV Örneği* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alındı.
- Sonneck, G., Etzersdorfer, E., Nagel-Kuess, S. (1994). Imitative Suicide on the Viennese Subway. *Social Science Medicine*, 38(3), 453-457. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(94\)90447-2](https://doi.org/10.1016/0277-9536(94)90447-2)
- Uzun, R. (2007). İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Van Dijk, T. (1988). *News as Discourse*. New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates Publication.

Van Dijk, T. (2001). Handbook of Discourse Analysis. In D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis* (s. 352-371). Oxford. UK, Blackwell Publishers Inc.

Van Dijk, T. (2006). Ideology and Discourse Analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), 115–140. <https://doi.org/10.1080/13569310600687908>

Velting, D. M., & Gould, M. S. (1997). Suicide contagion. In R. W. Maris, M. M. Silverman, & S. S. Canetto (Eds.), *Review of suicidology*, 96–137. Guilford Press.

Yaylagül, L. (2016). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar* (7. Basım.). Ankara: Dipnot Yayınları

Zeyrek, D. (1992). Gazete Haber Başlıklarını İnceleme Denemesi. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 3(0), 59-96.

İnternet Kaynakları

Basın Kanunu. (2004, 9 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 25504). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/06/20040626.htm> adresinden 20.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Basın Konseyi. (t.y.). Basın Meslek İlkeleri. <https://www.basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleleri/> adresinden 22.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Gülersöyler, S. (2019, 9 Kasım). Toplu ölümlerin sebebi Werther Etkisi mi?. Sözcü. <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/toplu-olumlerin-sebebi-werher-etkisi-mi-5440697/> adresinden 18.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

İletişim Başkanlığı (2019, 15 Kasım). Altun'dan İntihar Haberleri Konusunda Medya Kuruluşlarına Hassasiyet Çağrısı. <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/altundan-intihar-haberleri-konusunda-medya-kuruluslarina-hassasiyet-cagrisi> adresinden 20.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

İrvan, S. [suleymanirvan]. (2019, 9 Kasım). "İntihar olayları hakkında, haber çerçevesini aşan, okuru etki altında bırakan, ölümü son çare gibi sunan yayın yapılmamalı, intihar olayının ayrıntılarından ve uygulanan yöntemin tarifinden kaçınılmalı, olayı gösteren fotoğraf yayımlanmamalıdır." [Tweet]. Erişim adresi: <https://twitter.com/suleymanirvan/status/1193114954599161856>

Öz, E. (2021, 12 Ağustos). İntiharlar konuşulmamalı mı?. Independent Türkçe. <https://www.indyturk.com/node/398106/haber/i%CC%87ntiharlar-konu%C5%9Fulmamali-m%C4%B1-m%C4%B1> adresinden 20.08.2021 tarihinde erişilmiştir.

Öztürk, C. (2021, 24 Mayıs). 'Artık intihar haberi yazmak istemiyoruz' diyerek yayını durdurdular. Journo. <https://journo.com.tr/intihar-haberleri> adresinden 20.08.2021 tarihinde erişilmiştir.

Sazak, D. (2011, 30 Mayıs). İntiharda Taklit Etkisi. Milliyet. <https://www.milliyet.com.tr/the-others/intiharda-taklit-etkisi-1396279> adresinden 18.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

TÜİK (2019). İntihar İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=115&locale=tr> adresinden 18.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

Türk Dil Kurumu (2020, 13 July). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe Sözlük İçinde. <http://tdk.gov.tr/> adresinden 22.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Türkiye Psikiyatri Derneği (2019, 9 Kasım). İntiharla İlgili Haberler ve Paylaşılması. <https://www.psikiyatri.org.tr/2090/intiharla-iligili-haberler-ve-paylasilmasi> adresinden 22.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

WHO (World Health Organization), (2008). Preventing Suicide: A Resource for Media Professionals. https://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/resource_media.pdf. adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Purpose of Research

Media should observe the ethical principles, and be accurate, clear, reliable and transparent while communicating information to public. Some issues, especially news regarding suicide, murder, rape, natural disasters and social incidences, should be addressed more sensitively.

In this study, suicide news relevant to cyanide being covered by the media were examined in ethical sense. This study aims to identify ethical issues in news language and discourse practices in suicide news.

Research Questions

The questions that the study seeks to answer are as follows:

Are the media's reporting style, language and narrative of separation compatible with ethical principles?

What ethical problems have been identified in news writing, photos and videos used in suicide news?

What similarities and differences do newspapers with different ownership structure and publishing understanding have in reporting suicide cases?

Literature Review

Mass media, enabling communication and information transfer in public, has gained new characteristics along with the development of technology, and invention of internet. The transformation in journalism has gathered pace especially along with broadcasting of newspapers through the internet. Even if broadcasting of newspapers via the internet has brought along many conveniences, it is causing the occurrence of some negativities in the field of journalism. The news sites, that want to be read, displayed and clicked more, are commonly consciously or unconsciously failing to notice the ethical values for this cause. Whereas ethical values are important in terms of presenting accurate, clear and reliable information to public. Especially, some news is required to be addressed sensitively in the media. In news regarding suicide, murder, abuse, rape, public incidences and natural disasters, the ethical standards should be applied more strictly.

Methodology

Critical discourse analysis forms the method of the study. In this context, the study has been handled in two structures as macro and micro. Thematic and schematic examinations were carried out within the macro structure, and news headlines, news entries, photographs, presentation style of the main event, background and context information, news sources were discussed. Word choices and the rhetoric of the news were analyzed by making syntactic analysis within the micro structure.

As the sample of the study, the news being present on internet sites of Hürriyet, Türkiye and Sözcü

Newspapers being published in Turkey were addressed. The research was limited between the dates of February 05, 2018 and February 05, 2020 in which the cases of suicide due to cyanide had increased.

The language and discourse of newspapers were examined by Critical Discourse Analysis within the framework of the basic concepts of Teun van Dijk, and the forms and frameworks of reporting suicide events were tried to be put forward according to the ideological structures of newspapers.

Results and Conclusion

In the news of suicide with cyanide in the Hürriyet newspaper, a total of 55 news were detected, among which the suicide news of four siblings, who lived in Istanbul Fatih, took place in the highest number. Hurriyet newspaper covered the news of the suicide within the framework of the central opinion, highlighted the photos of the person, place and police involved in the incident.

In the news discourses of the Türkiye newspaper, it is seen that more religious terms and the religious dimension of the events are included in the events. In the headlines of the Türkiye newspaper, the information that suicides occur with cyanide and that cyanide is obtained from the internet; reveals that the newspaper does not observe ethical principles in its news.

On the other hand, it was determined that there were 30 news about cyanide suicides in Sözcü newspaper during the research period. Looking at the news discourse of the Sözcü newspaper, it can be seen that it communicates the cause of suicides mainly from the point of view of economic problems. It has been determined that Sözcü newspaper includes more striking expressions both in its news headlines and in news spots. In this direction, it has been revealed that Sözcü newspaper does not sufficiently observe the ethical principles in its suicide news.

All three newspapers reported suicides; How the suicide occurred, for what reasons the suicide may have occurred, such as the details that should not normally be specified, using many photos and videos passed on to readers. In the transfer of events have been information about the ways to reach cyanide in the news, the processing of cyanide-related suicides in the context of economic problems, and successive cases of cyanide suicide.

Also in the research, it was determined that three newspapers with different ownership structure and publication policy reported these news' within the framework of their ideological views.

In the study, it was found that all three newspapers reported on cyanide suicide by going beyond ethical boundaries and in numerous detailed, guiding and encouraging languages.